ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Боғот туман

2024 йил 26 ноябрь

Боғот туманлараро иқтисодий судининг судьяси А.Н.Турақулов раислигида, судья ёрдамчиси У.Зариповнинг котиблигида, Тупроққалъа туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаллари кенгаши даъвогар "Искандар" фермер ҳўжалиги манфаатида, жавобгар — "Тупроққалъа Текстил" МЧЖ ҳисобидан 367.390.615 сўм асосий қарз, 183.695.307 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича даъвогар вакили Қ.Жуманиязов (2024 йил 26 ноябрдаги 4-сонли ишончнома асосида) иштирокида, жавобгар иштирокисиз бўлиб ўтган очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАНДИ:

"Искандар" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 2023 йил пахта хом-ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш хамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харитаси" (бизнес режаси)га асосан 40.2 гектар ер майдонидан 130.2 тонна пахта хом-ашёсини "Буюртмачи"га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.5-бандига кўра, махсулот белгиланган тартибда қабул қилиб олинган вақтдан бошлаб 100 фоиз махсулот ҳақи 2023 йил 31 декабрь санасига қадар, тўлиқ тўлаб берилиши лозим эди.

Шартноманинг 4.6-бандида эса, махсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари "Буюртмачи" хисобидан хакикий вазн бўйича ва бутун масофа учун хосил йилининг 31 декабрига қадар амалга оширилади деб кўрсатилган.

Шунга кўра, жавобгар томонидан даъвогар олдида қарздорлиги 367 390 615 сўмни ташки қилган.

Низони ўзаро ҳал этиш чораси сифатида даъвогар томонидан юборилган талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Тупроққалъа туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 367.390.615 сўм асосий қарз, 183.695.307 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мухокамасида иштирок этган даъвогар вакили асосий қарздорликни ундириб беришни ва даъводаги пеня ундириш талабидан воз кечишлигини таъкидлади.

Суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисида вакили иштирокини таъминламади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 127, 128 ва 170-моддалари талабига кўра, ишни жавобгарнинг иштирокисиз кўриш мумкин деб ҳисоблайди.

Суд, иш хужжатларни ўрганиб, иш хужжатларини инобатга олиб, куйидаги асосларга кўра даъвони кисман каноатлантиришни, даъво талабининг колган кисмини каноатлантиришни рад килишни ва ишни кўриш билан боғлик суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 16-моддасига асосан ушбу Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ ва манфаатларига, ушбу Конституциянинг биринчи бўлимида назарда тутилган асосий принцип ва нормаларга зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-хуқуқий хужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-хуқуқий хужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Кодекснинг 466-моддасида эса, қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар махсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги махсулоти контрактация шартномасида назарда тутилган микдор ва ассортиментда олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб колса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Иш ҳужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан даъвогар томонидан жавобгарга 367 390 615 сўмлик маҳсулот берилган бўлсада, жавобгар томонидан ушбу етказиб берилган маҳсулот қабул қилинганлиги электрон тарзда тасдиқланган ҳисобварақ-фактуралар ва тарафлар ўртасида тузилган далолатнома билан тасдиқланади.

Мазкур холатда суд, жавобгардан даъвогар фойдасига 367 390 615 сўм асосий қарздорликни ундиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан тўлов кечиктирилганлиги учун 183 695 307 сўм пеня ундиришни сўраган.

Аммо суд мажлисида иштирок даъвогар рахбари пеня ундириш талабидан воз кечишлиги тўғрисида ариза билан мурожаат қилган.

ИПК нинг 107 моддаси 8 бандига кўра даъвогарнинг манфаатларини кўзлаб прокурор, давлат органи ва бошқа шахс томонидан тақдим этилган даъводан даъвогар воз кечган бўлса даъво аризаси кўрмасдан қолдиришлик белгиланган.

Шунга кўра, суд даъво талабидаги кечиктирилган тўловлар учун ҳисобланган пеня ундириш талабини кўрмасдан қолдиришни лозим деб топади.

ИПКнинг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

ИПК 118-моддасига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг каноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида"ги Қонуннинг 9-моддаси 18-бандига кўра, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаллари кенгаши, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаллари кенгашлари-фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан давлат божи тўлашдан озод этилган.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантириб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 367 390 615 сўм асосий қарз ундиришни, жавобгардан республика бюджетига 7 347 813 сўм давлат божи ундиришни даъвони қолган қисмини кўрмасдан қолдиришни лозим деб топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 66, 68, 113, 118, 128, 129, 170, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Даъвогарнинг даъвоси кисман каноатлантирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан даъвогар "Искандар" фермер хўжалиги фойдасига 367 390 615 сўм асосий қарз ундирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фойдасига олдиндан тўланган 37 500 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджети фойдасига 7 347 813 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини кўрмасдан қолдирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан Хоразм вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига шу суд орқали бир ой ичида апелляция тартибида, ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья

А.Туракулов

